

În „Revista Istorică”, Nr. 1-2, 2008, semnalăm articolul lui Nicolae Liu, *Orizont european în iluminismul românesc. Francofonie și cultură franceză*. (Îl semnalăm mai ales că este practic singurul studiu consacrat modernizării societății românești apărut în „Revista Istorică” în 2008, fapt care provoacă unele interogații în legătură cu oferta).

Articolul e instructiv nu atât prin ceea ce oferă, cât prin ceea ce nu oferă; nu prin realizări, ci prin nerealizări. Mai precis, se relevă modul în care n-ar mai trebui să fie abordate temele de istorie a culturii.

În fond, studiul lui Nicolae Liu reprezintă o adunare de informații fără o structură ideatică, adică fără o concepție care să organizeze materialul după anumite criterii metodice, conferindu-i semnificația istorică specifică. Propriu-zis, autorul nu analizează ci doar consemnează date, pe care le înșiruie într-o ordine interșanjabilă (traducerile înaintea teatrului sau invers, nu are nicio importanță pentru logica textului).

Informațiile sunt de altfel în general cunoscute. Meritul autorului este că le-a strâns într-un fel de compendiu a ceea ce s-a scris până acum despre influența culturii franceze în societatea românească, punând la dispoziția cititorului un „instrument de lucru”. (Sesizăm totuși absența din bibliografie a cărții „clasice” a lui Pompiliu Eliade).

Cea mai interesantă considerație ni se pare aceea referitoare la funcția politică imediată a traducerilor din Voltaire (*Le tocsin des rois* și *Traduction du poème de Jean Polcof, conseiller de Holstein sur les affaires présents*). Autorul remarcă aici faptul că acestea s-au realizat în contextul războiului ruso-otoman din 1768-1774, servind ca mijloace de propagandă în favoarea Rusiei (p. 149-150). Este o remarcă interesantă întrucât indică modul în care, pentru a înțelege într-adevăr istoria culturii, aceasta trebuie interpretată prin raportare la cadrul social și politic.

Tocmai sub acest aspect al contextualizării ni se pare însă nerealizat articolul. Informațiile privind activitatea culturală sunt livrate în sine, ca și cum ea s-ar desfășura desprinsă de celelalte coordonate ale societății; ca și cum scriitorii, profesorii, editorii ar fi funcționat în abstract, și nu în interiorul anumitor rețele sociale și instituții.

Istoria culturii nu mai poate fi redusă la istoria producțiilor literar-artistice: a textelor și a imaginilor. Se impune analiza codurilor culturale, adică a sistemelor de referință socială care circumscriu semnificativ textele și imaginile. Se evidențiază astfel contextul social al culturii, precum și modul în care aceasta s-a inserat organic în relațiile sociale, constituind cauza eficientă a transformării lor.

Pentru un atare demers înregistrarea producțiilor literar-artistice nu este decât o primă etapă. Este necesară de asemenea identificarea rețelelor sociale și a căilor în/prin care circulă informația, precum și precizarea raporturilor dintre societatea civilă și puterea politică. Altfel spus, este necesară inserarea culturii într-un spațiu public determinat.

Alexandru Mamina

Revista „Annales. Histoire, sciences sociales”, n° 1, 2009, este consacrată legăturii dintre istoriografie și filosofie (istoria filosofiei), sau – pe un plan mai larg – legăturii dintre factorii sociali și cei culturali în istorie. Mai precis, se tratează despre modul în care interacționează aceștia și despre metodele de interpretare aferente.

„Studii și materiale de istorie modernă”, vol. XXII, 2009, p. 189–191